

Ute ur riskzonen.

Ökat självförtroende är det viktigaste Lotta Johansson fått ut av kursen »Youth at risk«.

På väg

TEXT ANITA SJÖBERG FOTO JAN HÅKAN DAHLSTRÖM

Omstart

23 ungdomar på tuff kurs för ett bättre liv, vilket skildrades i denna tidning. Hur har det gått?

Hösten 2001 skickade Borlänge kommun 23 ungdomar på tuff kurs för ett bättre liv, vilket skildrades i denna tidning. Hur har det gått?

FÖR ETT ÅR SEDAN STOD Lotta Johansson, 19 år, med förbundna ögon vid ett bål på stranden av sjön Saxen i Dalarna. Hon höll en träplatta i handen där hon skrivit *Ångest Skam Otillräcklighet*.

Ytterligare 22 borlängeungdomar befann sig runt detta bål, alla med träplattor där de skrivit eller ritat symboler för sådant de ville lämna bakom sig för att kunna starta ett nytt liv.

Bålet var finalen på en kurs för ungdomar i riskzonen, *Youth at risk*, förkortat YAR. Programmet har utarbetats och tillämpats i USA och har därifrån gått vidare till flera länder i Europa. Borlänge, som haft svåra problem med gatuvåld och knark, var den första och hittills enda kommun i Sverige som prövat YAR.

Det var en tuff kurs där halsbrytande övningar ute i naturen ingick som en viktig del. Meningen var att deltagarna inte bara teoretiskt skulle lära sig innebörden i ordet *tillit*. Kroppen skulle känna tillit när man till exempel handlöst kastade sig bakåt från en tvåmetershöjd och fångades upp av kamraterna.

Reglerna var stenhårda och om den amerikanska kursledningen lekt »gissa mitt jobb« hade man utan att tveka sagt »polis i New York« om samtliga ledare.

Spanarna på Hill Street föresvävade en.

Träplattorna som kursdeltagarna bar på i finalen lades på bålet. Orden och symbolerna för det som hindrade dem att förändra sina liv brann upp.

I en cirkel utanför ungdomarna stod de frivilliga krafter som åtagit sig att vara deras stödpersoner under det kommande året. Lotta Johansson vände sig om och tog av sig ögonbindeln.

Där skildes vi från henne den gången.

Hämtning på dagis.
Sonen Johan
betyder allt för Lotta.

»Det stora som hänt är att jag tror mer på mig själv nu.«

NU SITTER VI VID HENNES KÖKS BORD i bostadsområdet Bro i Borlänge med blandad gammal och nyare bebyggelse inbäddad i mycken grönska. Lotta har en trerumslägenhet där hon bor med sin son Johan, 4 år. Daghemmet ligger ett stenkast från bostaden.

Hur gick det sen, efter kursen? Lotta har en pärm framför sig där hon fört anteckningar under det gångna året och som hon då och då bläddrar i.

»När jag tog av mig ögonbindeln stod jag mitt emot min stödperson Marie Arvidsson. Det var ofattbart. Hur kunde en person, som inte kände mig, frivilligt ställa upp för att stötta mig under ett år? Mitt självförtroende var väldigt lågt och jag tyckte över huvud taget det var otroligt att så många vuxna brydde sig om oss.

FAKTA YAR

Det är bara Borlänge i Sverige som genomfört ett YAR-projekt. Men intresse finns i andra kommuner och hittills har Åsa Danielsson varit i Sollentuna, Malmö, Helsingborg och Södertälje och berättat om Borlänges erfarenheter.

Hela projektet kostade 2,1 miljoner kronor. Det ska jämföras med de 800 000 kronor per år som det kostar att ha en ungdom placerad på behandlingshem.

Vi fick som första uppgift att hitta fem saker som vi hade gemensamt med våra stödpersoner. Marie och jag kom inte på en enda. Hon är vegetarian, jag älskar kött. Hon gillar att läsa böcker, jag vill ut och roa mig.

Men vi kan vara flamsiga på samma sätt och skratta åt samma saker. Vi har blivit bästa kompisar och Marie är en jåkla bra kompis.

Kursen var en stark upplevelse. Jag kände att inget är omöjligt om man bara kommer över sin rädsla. Visst var kursledningen hård, men det var bra. Man kunde inte slingra sig.

Tyvärr gick det lite för lång tid mellan kurs och det första mötet. Det kändes tomt och ensamt, man tappade farten. Det skulle jag vilja ändra på om det blir en ny YAR-kurs. Och den vill jag i så fall ställa upp på som volontär.

Just nu känner jag att gymnasiestudier får vänta för min del. Mina närmaste mål är att ta körkort, att få fast ett jobb – just nu har jag praktikplats – och att ta truckkort.

Körkortet började jag med förra vintern. Marie har övningskort med mig, men det tar ändå tid eftersom det är så dyrt. Jag var tvungen att ställa in en skrivning i brist på pengar. Det Johan och jag lever på är min lön på 3 160 kronor, hyresbidrag, förskottsbidrag och barnbidrag.

Lite hjälp får jag av Mattias, min kille, som bor här när han är i Borlänge. Nu är han i Norge och söker jobb på en fiskebåt. Vi träffades när jag var i tredje månaden. Då var

jag 15 år och hade flyttat hemifrån. Jag ville inte bo hemma när barnet kom, fastän mamma lovat ställa upp.

Johan betyder allt för mig. Som mamma har jag aldrig haft några problem.

Jag jobbar tre dagar i veckan och går på Klippan Kontinuitet (ett personalkooperativ för arbetsträning) två dagar. På Klippan har jag gått en kurs i mental träning och därigenom har jag också fått kontakt med en psykolog, som jag träffar en gång i veckan.

Det stora som hänt under det här året är att jag tror mer på mig själv nu. Det svåra har varit sammanhållningen mellan oss som deltog i kursen. Vi har haft träffar en lördag varje månad med olika teman som relationer, konfliktlösning, hålla sitt ord... Men många slutade att komma och det spreds rykten om att YAR var skit.

På slutet började i alla fall folk komma tillbaka och på avslutningsdagen, när kursåret var slut, var alla där. En tjej imponerade verkligen på mig. Hon sa först att ingenting hade hänt henne sen kursen. Men när hon väl började berätta visade det sig att hon inte bara blivit drogfri utan verkligen satt i gång med sitt liv – utan att tänka på det.

Jag missade bara tre lördagar och fick guldmedalj, förutom diplom som alla fick. Mamma kramade mig och sa att hon var stolt över mig. Det gjorde mig mycket glad. Jag trodde mamma ansåg att det här bara var min grej. <<

HUR LYCKADES UNGDOMARNA? I slutet av januari 2003 får vi veta hur YAR i Borlänge utföll. Päivi Turunen, forskare vid Dalarnas forskningsråd i Falun, är i full färd med en utvärdering. Den bygger på frågeformulär som gått ut till ungdomar, stödpersoner och föräldrar.

Även brottsregistret och socialregistret ska studeras för att få svar på frågorna: Var ungdomarna registrerade vid tiden för kursen och i så fall för vad, var de registrerade när året gått till ända och för vad?

– Vi vill i första hand belysa hur ungdomarna har lyckats, säger Päivi Turunen, men även hur programmet i sig har fungerat.

– Så mycket kan sägas att det verkar som de flesta har lyckats nå sina mål eller i alla fall delmål. Helt klart är att stödpersonerna varit en viktig del i programmet.

LOTTA JOHANSSONS STÖDPERSON Marie Arvidsson säger så här:

– Det är sant att Lotta och jag vid första mötet inte kom på något annat gemensamt än att vi gillar barn och djur. Men vi byggde snart upp en relation och vad jag som stödperson fått ut av det är att jag fått lära känna Lotta. Hon är en modig person, dessutom trevlig och gullig. Och klyftig. Hon lärde sig köra bil på direkten. När vi träffades första gången hade hon inget självförtroende. Nu mår hon bra. ★

Se även www.vi-tidningen.se

Fast jobb är målet. Tills har Lotta en praktikplats färghande

Ny kurs på gång

Åsa Danielsson, enhetschef för öppenvården i Borlänge, var den som drog i gång YAR-projektet. Nu håller hon på att förbereda en ny kurs till nästa år, vilket besvarar frågan om hon är nöjd med resultatet.

Vari ligger då styrkan med YAR?

Åsa framhåller tre fundament:

1. Samhällsperspektivet, det vill säga att man talar om att dessa ungdomar finns, som vill förändra sina liv.
2. Stödpersonerna, som inte bara stöttar ungdomarna utan drar in dem i sina nätverk.
3. Metoden – att man arbetar med ungdomar så att man stärker dem i deras egen kraft.

Allt bygger på frivillighet. Ungdomarna var stolta över att få vara med på kursen.

– Man såg hur lyset tändes i deras ögon, säger Åsa Danielsson.